

D. Doom / Insektenaantastingen van populier en wilg in 1969

Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem

Foto 1 Populier bij Zuidbroek. Bestrijding van de satijnvlinder. Behandeling op 4 april 1969. Het effect was op 4 juni 1969 opvallend. Zie verder de tekst.

Foto: R.I.N.

De gegevens van dit jaaroverzicht verkregen we zoals gebruikelijk uit de informaties van de leden van onze Waarnemersorganisatie. Uiteraard zijn er ook enkele waarnemingen van onze eigen medewerkers in verwerkt.

De satijnvlinder (*Leucoma salicis*), een sedert 1959 voor onze populieren van 9 jaar en ouder endemisch geworden plaaginsect, veroorzaakte in Oostelijk Flevoland in een tamelijk groot boscomplex kaalvreterij. Vanuit het oorspronkelijke haardgebied noordoostelijk van Dronten verplaatste de plaag zich in zuid-oostelijke richting naar een langgerekte strook van rond 120 ha langs de weg Elburg-Roggebotsluis. Meer dan de helft van de bomen in dit gebied stond in juni volledig kaal. Een bestrijding werd er ditmaal niet op toegepast. In augustus skeletteerde de jonge generatie de opnieuw gevormde bladeren in die mate, dat ze zeer vervroegd bruin verkleurden. Omdat verwacht mag

worden dat de plaag zich in 1970 zal herhalen, besloot de Rijksdienst IJsselmeerpolders in dat geval bestrijdingsmaatregelen te nemen. In overleg met ons zal het biologische preparaat Tribactur (= *Bacillus thuringiensis*) hiervoor worden gebruikt. Ondanks de in proeven gebleken goede werking van dit middel op bijna volwassen satijnvlinderrupsen kan de, vooral bij ongunstige weersomstandigheden, zeer korte werkingsduur, een goed resultaat in de weg staan. Slechts in dat geval zal de bestrijding worden herhaald, maar dan met het chemische preparaat Dipterex, een organische fosforverbinding met een geringe persistentie.

Een andere bestrijdingswijze, namelijk het bespuiten van de op de stammen overwinterende rupsjes in de nawinter, is bij Zuidbroek uitgevoerd. Deze proef waarbij de populieren in de wegbeplanting om de andere met vruchtboomcarbolineum werden behandeld, leidde tot goede verwachtingen (zie foto 1). Een publicatie over deze en soortgelijke in België genomen proeven verschijnt in het februari-nummer van het Ned. Bosbouw Tijdschrift. In 1970 zullen de proeven in Nederland en in België worden voortgezet. Plagen van de satijnvlinder als in Oostelijk Flevoland kwamen in andere delen van Nederland niet meer voor. Aantastingen van slechts matige betekenis werden nog bij Zuidbroek en bij Dinteloord waargenomen.

De schade door de larven van de grote populiereboktor (*Saperda carcharias*) in populierestammen breidde zich naar een aantal plaatsen in Utrecht uit. Zo kwamen ernstige aantastingen voor bij Jutphaas en Harmelen. In het stadsplantsoen te Utrecht langs het Merwedekanaal bleken kapitale populieren behalve door de boktor, ook ernstig te worden aangetast door de rupsen van de horzelsvlinder (*Sesia apiformis*). Het personeel van de plantsoendienst verzamelde na blootlegging van stamvoet en wortelhals enige tientallen rupsen, die zich tussen bast en hout ophielden.

De populiereglasvlinder (*Sciaapteron tabaniformis*) bleek in jonge populierestammen op het eiland Rozenburg en in een kwe-

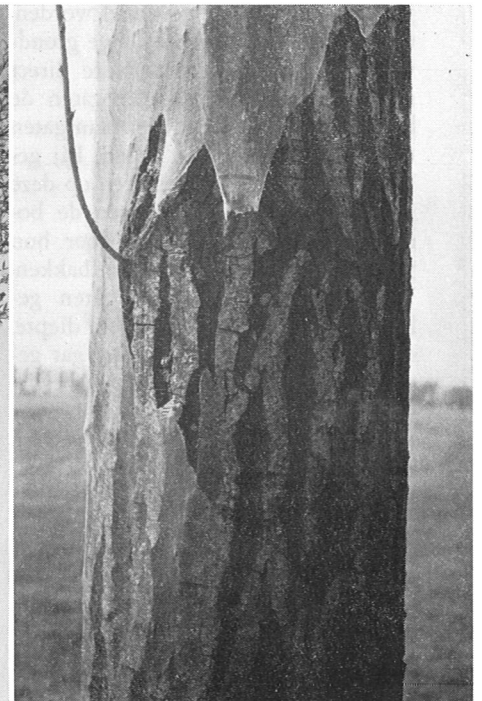
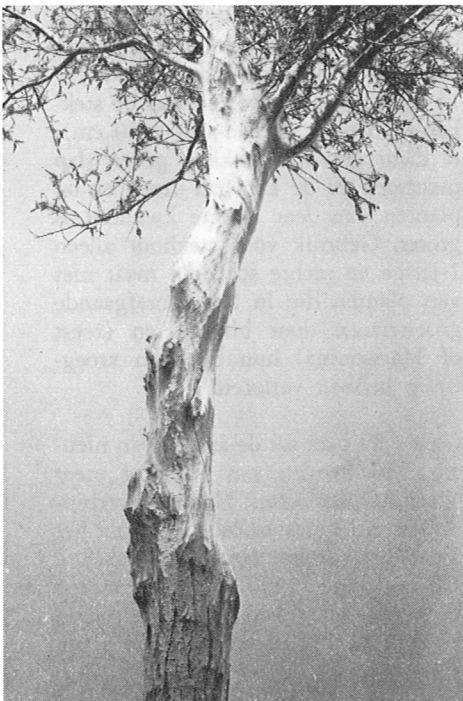
Foto 2, 3, 4. Het optreden van de wilgespinselmot.

Stam met spinselovertrek.

Spinselovertrek en rupsenkolonies in de kroon.

„Spinselhuls” gedeeltelijk verwijderd.

Foto's: Scholtens

kerij bij Lelystad ernstige schade te hebben veroorzaakt. Ter voorkoming van verdere uitbreiding van de plaag zal het nuttig zijn om alle wonden (bijv. snoei- en schaafwonden) zo spoedig mogelijk af te dekken met teer of met een ander wondafdek-middel.

De wilgehoutrups (*Cossus cossus*) was volgens de berichten zeer schadelijk in een populierewegbeplanting te Vlaarding. Vermoedelijk hebben we hier te maken met reeds door het wegverkeer beschadigde bomen.

Met betrekking tot de insektenaantastingen in de wilgencultuur dient het plotselinge en opvallende optreden van de wilgespin-selmot (*Yponomeuta rorella*) in enkele wegbeplantingen te worden vermeld. Stam en takken worden door een dichte spinsel a.h.w. met een witte huls bekleed waarachter zich de rupsen verplaatsen. Ondanks de enorme aantallen rupsen die in de

kroon vaak als kluiten zichtbaar zijn, wordt de boom zelden geheel kaal gevreten (foto 2 t/m4). Een bestrijding is derhalve overbodig, temeer omdat zo'n plaag even plotseling verdwijnt als zij ontstaat. Dergelijke voor betrokkenen vaak verontrusten-de aantastingen kwamen o.a. voor bij Ter Aar, Baambrugge, Steenwijk en in Friesland bij Grouw, Akkrum en Terhorne. De vorige plaag die plaatselijk in de Betuwe en in een oude opstand bij St. Oedenrode in 1962 ontstond, verdween in 1963 bijna geheel.

De meest ernstige bladvreterij door de larven en kevers van de wilgehaan (*Phyllodecta* sp.) werd waargenomen aan de wilgen langs de weg Arnhem-Nijmegen bij Elst; bij Hardenberg kwam een matige aantasting voor.

De elze (= wilge) snuitkever (*Cryptorhynchus lapathi*) ten-slotte taste de wilgen bij Workum zeer ernstig aan.

INTERESSANTE BEPLANTINGEN

(XIV)

Iedereen, populierendeskundige en leek, kent de Italiaanse populier met zijn strakke zuilvorm. De boom is zelfs zo bekend, dat vele niet-deskundigen zijn vorm als typerend voor „de” populier beschouwen. Ten onrechte, want het gaat daarentegen om een zeer uitzonderlijke vorm.

Populus nigra 'Italica' is niet alleen een opvallend maar ook een zeer oud ras. Houtzagers heeft in zijn studie „Het geslacht *Populus*” (1937) de vermoedelijke geschiedenis van de Italiaanse populier uitvoerig beschreven. De boom is waarschijnlijk vóór 1700 in Azië ontstaan en via Italië naar West-Europa en Amerika gekomen.

Ook in Nederland is de Italiaanse populier sinds lang aanwezig. Hij is hier gebruikt als sierboom, als boom in wegebeplantingen en in windschermen, maar is niet geschikt gebleken voor het produceren van hout; de kwaliteit daarvan is namelijk zo slecht dat men het gerust onbruikbaar mag noemen.

Niet alleen in Nederland maar ook in vele andere landen verliest dit ras nu snel aan betekenis. Een oorzaak daarvan is zijn zeer grote gevoeligheid voor de bladziekte Marssonina, maar vooral het in bepaalde jaren optreden van taksterfte of zelfs het afsterven van hele bomen en beplantingen, waarbij dikwijls massaal optreden van de schimmel *Dothichiza* (schorsbrand) wordt geconstateerd. Er is wel eens verband gelegd met de vermoedelijk omstreeks 1955 uit Amerika geïmporteerde Marssonina, maar deze ziekte is tenminste in dit geval van taksterfte niet primair. Want al in de tweede helft van de vorige eeuw werd dit kroonsterven bij de Italiaanse populier gemeld (zie Houtzagers bovengenoemde publikatie). Sinds lang ook al doet de theorie opgeld dat het hier om een verouderingsverschijnsel

gaat, een veroudering van de steeds vegetatief vermeerderde boom die immers al eeuwen oud is. Hierop zal ik nu niet nader ingaan, maar wil slechts opmerken dat het afsterven van de Italiaanse populier door deze veroudering dan nu al een eeuw zou voortduren, een onwaarschijnlijk langdurig sterfteproces voor een boom!

In „Populier” van februari 1965 heb ik een artikel geschreven over m.i. werkelijke aanleiding tot het kroonsterven, namelijk een late wintervorst na een zachte periode. Dit artikel vond zijn oorsprong in een massaal afsterven van verschillende rassen van populier en wilg in het voorjaar van 1962; daarbij was ook de Italiaanse populier. In 1962 volgde een vorstperiode in de tweede helft van februari en begin maart op een zachte januari en eerste helft van februari.

In de late zomer van 1968 had ik een erfbeplanting van Italiaanse populier bij Bronkhorst gefotografeerd. In de voorzomer van 1969 ben ik weer naar dit pittoreske IJsselstadje gereden om de beplanting nog eens te fotograferen. Het resultaat ziet u in de hierbij geplaatste foto's. De bomen waren inmiddels zwaar beschadigd door het afsterven van een deel van de kronen. Deze beplanting was niet de enige met dit verschijnsel. Op vele plaatsen in het land kon men weer, zij het in mindere mate dan in 1962, bij bepaalde populieren en ook wilgen taksterfte zien optreden. Dit was, behalve bij de Italiaanse populier, vooral het geval bij 'Robusta' en 'Serotina'.

Laten we nu eens het weersverloop in het begin van 1969 na-gaan. De daarvoor nodige cijfers, uiteraard afkomstig van het K.N.M.I. in De Bilt, zijn vermeld in de tabel. Het is interessant om deze te vergelijken met de tabel, voorkomend in mijn al

Twee foto's van een erfbeplanting van Italiaanse populier, genomen in resp. september 1968 en juni 1969.

Foto's: v. d. Meiden

